

MUSEUMS OF IMPACT

MOI-itsearviointimallin sanasto

MUSEUMS OF IMPACT

Malli on luotu MOI! Museums of Impact -hankkeessa 2022.

MOI-malli on lisensoitu
CC BY 4.0 -lisenssillä.

Visuaalinen suunnittelu
KRUT Collective, krut.fi

**[www.ne-mo.org/
museumsofimpact](http://www.ne-mo.org/museumsofimpact)**

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Tässä sanastossa kerrotaan, kuinka avainkäsitteitä ja termejä käytetään MOI-itsearviointimallissa. Sanastoa ei ole tarkoitettu museo- ja kulttuuriperintöalan yleiseksi sanastoksi. Ennen MOI-mallin käyttämistä museon työryhmän on hyödyllistä keskustella tärkeimmistä termeistä ja niiden merkityksistä.

Asiakkaat

Katso yleisöt.

Dekolonisaatio

Dekolonisaatio tarkoittaa sen tiedostamista, kuinka siirtomaa-ajan mallit ja perintö vaikuttavat ajatteluun ja tekoihin. Tiedostaminen voi tapahtua sekä yksilö- että organisaatiotasolla. Tämä voi ilmetä esimerkiksi museon kokoelmien historian uudelleenarvioinnissa ja omien ennakkoluulojen havaitsemisessa kaikessa museotyössä. Dekolonisaatio edellyttää organisaation kykyä pohtia, ottaa vastaan kritiikkiä ja osoittaa nöyryyttä. Dekolonisaatioprosessi on jatkuva.

Digitaalinen yleisötyö

Digitaalinen yleisötyö on prosessi, jossa ollaan yhteydessä ja keskustellaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden yleisöjen kanssa hyödyntäen digitaalisia kanavia suhteiden luomiseen ja rakentamiseen. Digitaalinen yleisötyö on museon yleisöpohjan kehittämistä digitaalisessa ympäristössä.

Kokoelmapolitiikka

Kokoelmapolitiikassa määritellään museon kokoelmia koskevan toiminnan linjaukset ja kokoelmatoiminnan yleiset periaatteet. Kokoelmapolitiikan tulisi määritellä museon kokoelmien kartuttamisen painopisteet ja tavoitteet sekä ottaa kantaa museon olemassa olevien kokoelmien hoitamiseen, käyttöön ja poistoihin. Tietyn ajan voimassa olevaa kokoelmapolitiikkaa voidaan nimittää myös esim. kokoelmasstrategiaksi, -suunnitelmaksi tai -ohjelmaksi.

Kulttuuriperinnön tulkinta

Kulttuuriperintö voidaan määritellä ominaisuuksiksi, jotka on peritty tai voidaan periä. Aineellinen kulttuuriperintö käsittää materiaalisen perinnön ja aineeton kulttuuriperintö puolestaan tarkoittaa esimerkiksi lauluja, tanssia, tapoja ja perinteitä. Kulttuuriperinnön tulkinnan lähestymistapa pyrkii auttamaan yleisöä antamaan merkityksiä luonnon- ja kulttuuriperinnölle. Tulkintaa pidetään parempana käsitteenä kuin "opettamista" tai "kouluttamista", koska tulkinta korostaa avoimuutta erilaisille näkökulmille. Termiä kulttuuriperinnön tulkitseminen käytetään kaikenlaisissa museoissa. Kuitenkin termiin on hyvä suhtautua varoa, sillä kulttuuriperinnön tulkinta antaa mahdollisuuden valikoivaan menneisyyden tulkintaan.

Kestävyys

Vastuullisen museon toiminta on ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävää niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä. Kestävän kehityksen mukainen toiminta suunnitellaan ja toteutetaan huomioiden tuotteiden ja palveluiden koko elinkaari.

Jokaisen organisaation on tärkeä itse tunnistaa ja määritellä, mitä vastuullisuus tarkoittaa ja edellyttää sen omassa toiminnassa. Tärkeä osa museoiden oman kestävyuden varmistamista on kyky ulottaa se koskemaan kaikkia toimintoja: rahoitusta, henkilökuntaa, yleisöjä, ohjelmaa, sisältöjä jne.

Kulttuuriperinnön suojelu

Toimenpiteet kulttuuriperinnön suojelemiseksi eri tavoin. Tämä voi tarkoittaa sekä aineellisen kulttuuriperinnön turvaamista vahingoilta ja laiminlyönniltä että aineettoman kulttuuriperinnön tietojen ja taitojen siirtämistä. Museoiden kannalta hyödyllisintä on suunnitella toimet yhdessä asianosaisten yhteisöjen kanssa.

Museo mahdollistajana

Museon ei aina tarvitse olla itse sisältöjen ja palveluiden tuottaja, vaan se voi toimia myös mahdollistajana muille toimijoille. Museo voi toimia

alustana erilaisten yhteisöjen toiminnalle. Tällöin museo mahdollistaa sisältöjen tuottamisen ja esittelyn yhteisöjen aloitteesta ja yhdessä näiden kanssa.

Osallistavat prosessit

Osallistavat prosessit tarjoavat yksilöille, ryhmille ja yhteisöille mahdollisuuden osallistua aktiivisesti museon toimintaan ja sen päätöksentekoon. Toteutustavat voivat vaihdella pienistä projekteista suuriin kokonaisuuksiin ja osallistujien itse organisoimaan toimintaan. Katso myös yhteiskuratointi.

Palvelut

Museon palveluita ovat esimerkiksi näyttelyt, digitaaliset ja pedagogiset palvelut, tutkimus- ja arkistopalvelut, museokauppa (museossa ja verkossa), kahvilat ja ravintolat. Uusia palveluita voidaan perustaa ja olemassa olevia kehittää yhdessä yleisöjen kanssa kestäväen kehityksen periaattein.

Pitkäaikaissäilytys

Pitkäaikaissäilytys on prosessi, jonka avulla digitaalinen tieto saadaan säilymään useita vuosikymmeniä tai jopa satoja vuosia. Prosessiin kuuluu digitaalisen materiaalin rakenteen, eheyden ja sisällön säilymisen varmistaminen. Huolehtimalla digitaalisen tiedon pitkäaikaissäilytyksestä voidaan varmistaa tulevien sukupolvien mahdollisuus käyttää ja tutkia sitä.

Sisältö

MOI-mallissa sisällöllä tarkoitetaan jonkun tietoa sisältävän kokonaisuuden (esim. palvelu, esine, kokoelma, näyttely) aihetta, merkitystä tai tarkoitusta, ei niinkään muotoa.

Strategia

Strategia on suunnitelma organisaation pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamiseksi. Strategia muodostuu päämääristä, linjauksista ja toimenpiteistä, joilla organisaatio pyrkii kohti tavoitteitaan. Strategia laaditaan pidemmälle aikavälille, mutta välitavoitteiden avulla sen suuntaa voidaan tarkistaa ja arvioida mahdollisia muutostarpeita.

Tietoalusta

MOI-mallissa tietoalusta on keskitetty tietokanta tai tietopalvelu, jonka kautta levitetään tietoa ja aineistoja yleisölle. Tietoalustat tukevat tiedon keräämistä, järjestämistä, löytämistä ja jakamista. Esimerkkejä museolaan liittyvistä tietoalustoista ovat Europeana- ja Finna-palvelut.

Toimija

Yksilö, ryhmä tai yhteisö, joka aktiivisesti ottaa osaa itselleen tärkeisiin aiheisiin tai teemoihin liittyvään päätöksentekoon, kehittämistoimiin ja näistä vastuun ottamiseen/kantamiseen.

Toimintaympäristö

Toimintaympäristö tarkoittaa museoon ja sitä ympäröivään yhteiskuntaan vaikuttavia poliittisia, yhteiskunnallisia, lainsäädännöllisiä, taloudellisia, kulttuurisia, sosiaalisia ja luonnonympäristöön liittyviä tekijöitä. Organisaation on hyödyllistä tunnistaa yhteiskunnan yleiset muutostrendit ja kyetä analysoimaan niitä oman toimintansa näkökulmasta.

Tutkimus

Tutkimus on laaja termi, joka käsittää niin tieteellisen tutkimuksen kuin selvitykset ja analyyttisen ajattelun, joita museo hyödyntää esimerkiksi kokoelma-, näyttely- ja opetustoiminnassa. Tutkimus on prosessi, jossa uutta sisältöä ja tietoa syntyy järjestelmällisen työskentelyn tuloksena.

Vaikutus / vaikuttavuustavoitteet

Vaikutus tarkoittaa positiivisia muutoksia, jotka ratkaisevat tai vähintään tuovat esiin haasteita. Toimilla on vaikutus, jos ne johtavat toivottuun muutokseen sidosryhmissä tai yhteiskunnassa.

Vaikuttavuustavoitteet ovat museon yhteiskunnallisten toimien päämääriä. Päämäärät perustuvat museon valintoihin siitä, mihin yhteiskunnallisiin haasteisiin tai ongelmiin se haluaa puuttua, mitä se haluaa muuttaa ja mihin se haluaa vaikuttaa. Myös vähemmän tavoitteellisilla toimilla voi olla vaikutus. Vaikuttavuutta voidaan kehittää, seurata, arvioida ja siitä voidaan viestiä.

Vihreä kädenjälki

Vihreä kädenjälki on hiilijalanjäljen vastakohta. Hiilijalanjälki keskittyy mittaamaan luonnonvarojen kulutusta eli haittoja, joita toimillamme aiheutamme luonnolle, kun taas vihreä kädenjälki mittaa positiivisia ympäristövaikutuksia.

Yhteisö

MOI-mallissa yhteisö ymmärretään itsensä määritteleväksi: arvostaessaan ja välittäessään eteenpäin kulttuuriperinnön tiettyjä piirteitä yhdessä muiden kanssa yksilöstä tulee osa yhteisöä. Yhteisön määritelmä on joustava, eikä sen tarvitse perustua vakiintuneisiin yhteisön käsitteisiin. Yhteisöllä voi olla esimerkiksi maantieteellinen perusta, yhteiset arvot tai yhteinen historia. Yhteisö voi perustua myös yhteisiin tavoitteisiin.

Museot voivat työskennellä yhdessä paikallisten tai asukasyhteisöiden kanssa, mutta myös esimerkiksi yhteisiin harrastuksiin, asiantuntemukseen,

ajattelutapaan tai digitaalisiin ympäristöihin perustuvien yhteisöiden kanssa. Museo voi määritellä, tulkita ja esitellä jaettua, yhteistä kulttuuriperintöä yhdessä erilaisten yhteisöjen kanssa.

Yhteisöllinen toiminta (outreach)

Yhteisöllinen toiminta on osa museon sosiaalista vastuuta. Yhteisöllisessä toiminnassa muodostetaan suhteita yksilöihin, ryhmiin ja yhteisöihin museon tavallisia palveluita ja tiedonjakamista laajemmin. Yhteisöllisen toiminnan profiilia muodostettaessa huomioidaan sekä museon jo määrittelemät että uudet kohderyhmät. Sillä voidaan viitata myös uusiin palveluihin ja toimintoihin, joita järjestetään museon seinien ulkopuolella.

Yhteiskuratointi

Yhteiskuratointi on osa osallistavaa museosuunnittelua. Yhteiskuratoinnissa museo ja sen henkilökunta suunnittelee sisältöjä, ohjelmaa ja muita toimintoja yhdessä yksilöiden, ryhmien ja yhteisöjen kanssa.

Yleisöt

Yksilöt tai ryhmät, jotka käyttävät museon palveluita (esim. näyttelyt, digitaaliset sisällöt, tapahtumat, projektit) ja joita voidaan kutsua museon yleisöksi. Riippuen museon toiminnasta, voidaan käyttää myös muita nimityksiä tarkoittamaan yleisöä (esim. kävijät, asiakkaat, käyttäjät, osallistujat).

Linkkejä muihin kulttuuriperintö- ja museoalan sanastoihin:

Europeana Impact Playbook:

https://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Impact/impact_playbook/Impact_Playbook_Phase1_ENG.pdf

Europeana Glossary of Terms:

<https://pro.europeana.eu/page/glossary>

Faro Convention Action Plan Handbook 2018–2019:

<https://rm.coe.int/faro-convention-action-plan-handbook-2018-2019/168079029c>